

Mnich (Münichschlag, Münichšlag - zaniklá)

Ulicová ves v Čechách 2 kilometry jihojihozápadně od Nové Bystřice, nadmořská výška 589 metrů, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres, fara a pošta Nová Bystřice; v roce 1890 zde žilo v 61 domech 434 německých obyvatel, v roce 1915 471 německých obyvatel, v roce 1921 v 71 domech 427 obyvatel, z toho 10 českých a 395 německých, v roce 1938 v 73 domech 354 německých obyvatel. Od roku 1913 byl starostou Martin Trost. Byla zde škola (v roce 1915 tady vyučovali Edmund a Hedvig Skrobánek a Otto Pelinka), pomník obětem 1. světové války a několik rybníků. Katastr obce zaujímal rozlohu 502 hektarů. Byl zde filiální románský kostel sv. Jana Křtitele s kostnicí. Kostel byl až do roku 1355 farním kostelem pro Novou Bystřici. Jednalo se o významnou stavbu s románskou apsidou, v roce 1721 přestavěnou do podoby před zbořením, kterou se nepodařilo zachránit, i když o její záchranu usiloval i ředitel Jindřichohradeckého muzea a významný regionální historik Jan Muk. Nedaleko obce, 0,5 kilometru jižně u hranice s Rakouskem, byl na říčce Dračici mlýn (v roce 1915 zde byl mlynářem Johann Pötsch). V roce 1869 se obec jmenovala Münichschlag, v letech 1880 až 1890 Münichšlag, v letech 1900 až 1910 Münichschlag, od roku 1921 Mnich. Obec byla založena již v roce 1175 mnichy z Mailbergu. V roce 2008 zde proběhl menší archeologický průzkum, do kterého se zapojili studenti Jindřichohradeckého gymnázia pod vedením paní učitelky Burianové a za pomoci jejího manžela, který pracuje v jindřichohradeckém muzeu jako archeolog. Já jsem tady při jedné z návštěv tohoto místa našel při povrchovém sběru několik střepů (zřejmě středověkých), které jsem panu Burianovi předal.

Obora (Thiergarten - zaniklá)

Malá osada na předměstí Nové Bystřice ležící u silnice kousek od přechodu do Rakouska, hejtmanství Jindřichův Hradec. V roce 1890 zde ve 21 domech žilo 127 německých obyvatel, v roce 1915 112 německých obyvatel, v roce 1921 v 21 domech 94 obyvatel, z toho 80 německých, v roce 1938 127 německých obyvatel ve 24 domech. V osadě byla kaple. Nedaleko osady jsou dva velké rybníky – Novobystřický (Neubustritzer Teich) se 17 hektary a Mnišský rybník (Münichschläger Teich) 27 hektarů velký, u kterého bývalo koupaliště. Dále je zde několik menších rybníků.

Mýtinky (Braunschlag, Pranšláky)

Osada v Čechách 5 kilometrů východně od Nové Bystřice přináležející k obci Klášter (Konrads, Konrač), rozptýlené osídlení, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres, bývalé panství a pošta Bystřice Nová, fara Klášter II (Kloster). V roce 1890 žilo ve 20 domech, 189 německých obyvatel, v roce 1915 158 obyvatel, z toho 123 německých a 35 českých, v roce 1921 ve 20 domech 126 obyvatel, z toho 32 českých a 81 německých v roce 1938 82 německých obyvatel ve 23 domech. První zmínka o osadě je z roku 1489. Osada byla roku 1533 zničena Novokřtenci a pak ještě několikrát za třicetileté války mezi roky 1618 a 1648. Býval zde lihovar, jehož zbytky jsou na východním okraji osady u silnice do Návar, a myslivna. Do dnešní doby se zachoval zemědělský areál z 50. a 60. let 20. století, dvě bytovky ze 60. let 20. století a několik rozptýlených stavení, která slouží jako rekreační objekty.

Staré Hutě (Althütten, Huť Stará, Hutě Staré - zaniklá)

Ves 8 kilometrů jihovýchodně od Nové Bystřice na jižní straně 703 metrů vysokého vrchu Gaisberges (dnes Starohuťský vrch), hejtmanství Jindřichův Hradec, okres, fara a pošta Nová Bystřice. V roce 1890 zde žilo v 41 domech, 249 německých obyvatel, v roce 1915 219 německých obyvatel, v roce 1921 ve 38 domech 194 obyvatel, z toho 183 německých, v roce 1938 153 německých obyvatel ve 40 domech. Katastrální výměra obce činila 705 hektarů. Od roku 1913 byl starostou Anton Macho. V obci bývala 1třídní škola (v roce 1915 zde byli učitelé Barbara a Johann Fiala), tkalcovna lnu a koňských žíní, sklárna, škola a hájovna (v roce 1915 zde žil hajný Emanuel Schindler), hostinským byl Lorenz Neuwirth, kupec Karl Pfeiffer. V okolních lesích pracovali uhlíři a smolaři. První zmínka o obci je z roku 1381. Ke Starým Hutím přináležely samoty – skupiny domků - Mähringhäuser a Hammerhäuser. Na místě bývalé obce se dnes rozprostírá hustý les a pouze zbytky základů domů a dvoje boží muka upomínají na dobu, kdy zde byla vesnice. Počátkem 50. let 20. století bylo rozhodnuto o vystěhování českých obyvatel, kteří obec dosídlili po odsunutých Němcích, jejím zboření a zalesnění. Zalesnění prováděl hajný Theodor Kubák.

Romava (Romau - zaniklá)

Ulicová ves v Čechách 10 kilometrů jihovýchodně od Nové Bystřice, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres a fara Nová Bystřice, pošta Kautzen (Dolní Rakousko), později Nová Bystřice. V roce 1890 zde v

62 domech žilo 431 německých obyvatel, v roce 1915 385 německých obyvatel, v roce 1921 v 64 domech 324 obyvatel, z toho 6 českých a 300 německých, v roce 1938 v 67 domech 259 německých obyvatel. Katastr obce měřil 441 hektarů. Od roku 1912 byl starostou obce Karl Redl. V obci byla mešní kaple svatého Kříže, 1třídní škola (v roce 1915 zde vyučovali Leopold Zahradka, Johann Patzak a Barbara Fiala). Opodál, na Romavském potoku, býval mlýn s pilou. První zmínka o obci je z roku 1375. Žili tady zemědělci, lesní dělníci, řemeslníci, tkalci lnu, pletáři a kameníci. Romava byla zničena v roce 1420 husity, kteří obléhali Novou Bystřici a znovu v roce 1645 Švédy za třicetileté války. Ještě v padesátých letech dvacátého století zde byla rota pohraniční stráže, které jeden čas velel major Miloslav Tichý, který pak bydlel ve Starém Městě pod Landštejnem. V roce 1948 zde dělal předsedu místního národního výboru František Halada. Já pamatuji, když ještě stály zdi stáje a uvnitř byla kamenná koryta.

Rajchěřov (Reichers, Rejchýř - zaniklá)

Ulicová ves v Čechách 10 kilometrů jihovýchodně od Nové Bystřice, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres a fara Nová Bystřice, pošta Kautzen (v Dolním Rakousku), později Nová Bystřice. V roce 1890 zde žilo v 57 domech 277 německých obyvatel, v roce 1915 275 německých obyvatel, v roce 1921 ve 45 domech 250 obyvatel, z toho 1 český a 225 německých, v roce 1938 ve 49 domech 241 německých obyvatel. Katastr obce měřil 468 hektarů. Od roku 1913 byl starostou Mathias Neuirth. V obci byla mešní gotická kaple sv. Michala, přestavěná v roce 1714 a roku 1883 zvětšena (v roce 1884 v ní byl umístěn zvon) a 1třídní škola (v roce 1915 tady vyučovali L. a Sabine Eigl). První zmínka o obci je z roku 1487. Od roku 1869 do roku 1910 se obec nazývala Rejchýř, od roku 1921 Rajchěřov. Obec byla zničena za třicetileté války mezi roky 1618 a 1648 a znovu obnovena. Žili tady zemědělci, tkalci lnu a koňských žiní, řemeslníci, lesní dělníci. Západě od obce se rozkládaly dva velké rybníky: dodnes existující 33 hektarový Kačer (Btand Teich) a dnes již zaniklý čtyřicetihektarový Velký Romavský rybník (Grosse Romauer Teich). V devadesátých letech 20. století zde chtěl holandský investor postavit velké rekreační zařízení sahající od bývalé obce Rajchěřov až k rybníku Kačer, z čehož po protestech ochránců přírody sešlo. Dnes stojí u Rajchěřovského rybníku (Grundl Teich) novodobý srub. Nad obcí směrem na Nové Hutě je Hadí vrch, kde se dříve páslo, a který je dnes rezervací s porostem jalovce a kamenným polem.

Košťálov (Gottschallings - zaniklá)

Ulicová ves v Čechách 5 kilometrů jižně od Starého Města pod Landštejnem těsně u rakouských hranic, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice, fara Staré Město, pošta Kautzen (Dolní Rakousko), v roce 1890 měla 58 domů a 356 německých obyvatel, v roce 1915 326 obyvatel, z toho 325 německých, v roce 1921 v 61 domech 284 obyvatel, z toho 5 českých a 267 německých, v roce 1938 73 domů a 253 německých obyvatel, katastr měl rozlohu 559 hektarů. V roce 1915 byl starostou Rudolf Lang, v zastupitelstvu byl i Viril baron Sternbach, zastoupený Leopoldem Kukačkou. Stála zde mešní kaple Anděla Strážce, pomník padlým v 1. světové válce, ze kterého se do dnešní doby zachoval kamenný podstavec a 2třídní škola (v roce 1915 zde byli učitelé Franz Žáček, Karl Senner a Marie Kitlitzko). Na hájovně žil v roce 1915 hajný Franz Tichý. První doložená zmínka o této vesnici je z roku 1579. Východně od obce stával hospodářský dvůr Gabrielenhof (Gabrielka) a mlýn Haftalmühle (Haftlův mlýn), dnes rovněž zaniklé objekty. U Gabrielky jsou dodnes zjara krásně kvetoucí ovocné stromy a zbytky ruin budov. Na potoku Pstruhovci, kde stával mlýn, je zbytek jezu a mlýnského náhonu. Po vysídlení německých obyvatel byla obec dosídlena Čechy. Žil zde například pan František Skupa ze Starého Města, který vzpomínal, jak jako kluci hráli fotbal s kluky z rakouské vsi Kleintaxen na louce mezi oběma vesnicemi. Před několika lety byl na místě zbořené kaple Anděla Strážce vztyčen dřevěný kříž a otec karmelitán Gorazd z Kostelního Vydří poté sloužil na tomto místě opět po dlouhých letech mši svatou. Dnes je Košťálov propojen s Kleintaxenem novou asfaltovou silničkou určenou i pro osobní automobily do 3,5 tuny.

Lužánky (Auerhäusler, Auhäuser - zaniklá)

Jednalo se o malou osadu tvořenou několika chalupami. Na místě, kde osada Lužánky stávala jsou v lese zbytky základů domů a na stromě svatý obrázek. Kolem vede lesní cesta do Filipova a k Filipovské hájovně.

Arnoleč (Arnolzhof, Arnolec - zaniklá)

Samota Arnolzhof (Arnoleč, Arnolec) bývala poplužním dvorem. Na místě, kde dvůr stával, je zbytek sklepa a kamenných základů.

Pernárec (Bernharz, Pernarec – zaniklá)

Ulicová ves 2 kilometry jižně od Starého Města, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice, fara a pošta Staré Město. V roce 1890 zde žilo ve 14 domech 75 německých obyvatel, v roce 1921 ve 14 domech 79 obyvatel, z toho 1 český a 66 německých, v roce 1938 95 německých obyvatel ve 12 domech. První zmínka o obci je z roku 1579. V letech 1869 až 1910 osada obce Kain (Kuní), od roku 1921 osada obce Kuní. Na území obce byla rota pohraniční stráže. V té době stál jeden statek, jehož dvůr byl využíván jako psinec a byly zde postaveny tři montované domy jako ubytovny pro vojáky. V 1. polovině osmdesátých let se útvar pohraniční stáže stěhoval do nových prostor na Veclovské křižovatce a všechny objekty v Pernárci včetně statku byly odstraněny. Z obce zůstaly základy některých objektů, ve kterých jsem našel část napaječky Vikov. Pernárcem protéká potok Pstruhovec. Z obce vede jedna cesta směrem na Veclov, jedna směrem na Košlák, další do Kuní a další k dnes již zbořenému mlýnu Hammermühle.

Košlák (Kokšlák, Koks Schlag – zaniklá)

Byla to osada 4 kilometry jižně od Starého Města pod Landštejnem, která hejtmanstvím přináležela k Jindřichovu Hradci, okresem k Nové Bystřici, farou a poštou ke Starému Městu pod Landštejnem. V roce 1921 tady žilo v 8 domech 35 obyvatel, z toho 2 čeští a 28 německých, v roce 1938 31 obyvatel v 8 domech. V roce 1869 se nazývala Koks Schlag a byla osadou obce Kain (Kuní), v letech 1880 až 1890 se nazývala Kokšlag, od roku 1921 Košlák, osada obce Kuní. První doložená zmínka o této osadě je z roku 1579. V roce 1938 zde bylo 8 domů a žilo 31 německých obyvatel. Dnes tuto osadu připomínají již jen kamenná boží muka.

Kuní (Kain - zaniklá)

Ulicová ves v Čechách 3 kilometry jižně od starého Města, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice, fara a pošta Staré Město, v roce 1890 měla 19 domů a 108 německých obyvatel, v roce 1915 342 německých obyvatel, z toho v Dětrší 142, v Kuní 102, v Košláku 37 a v Pernárci 67, v roce 1921 66 domů a 316 obyvatel, z toho 289 německých a 4 české, v roce 1938 17 domů a 108 německých obyvatel, katastr měl rozlohu 627 hektarů. Od roku 1912 byl starostou Silvestr Hermann. Byla zde 1třídní škola, kde v roce vyučovali Wenzel Schmied, Paul Benda, M. Kitlitzko. První zmínka o obci je z roku 1487. Ke Kuní přináležely osady Dietreichs (Dětršíš), Bernhards (Pernarec) a Koks Schlag (Košlák). Do současné doby se zachovalo několik polorozpadlých sklepů a opravená kamenná boží muka na okraji vsi směrem od Dětršíše. Před deseti lety jsem tady byl se starou paní, která dnes žije v rakouské obci Schönfeld. Ukázala mi místo, kde měli její rodiče statek a zavedla mě do malého kázku, který je na jihovýchodním okraji obce a kde dodnes kvetou konvalinky, na které jako malé děvče chodila. Já jsem již dříve, při povrchovém sběru, našel starou láhev a smaltovanou mističku, kterou dříve používali muži na holení. Oba předměty jsem jí dal a ona z nich měla radost. Dost možná, že mistička na holení byla přímo jejího tatínka.

Dětršíš (Dietreichs, Dytrejch – zaniklá)

Shluková ves v Čechách, 2 kilometry jižně od Starého Města, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice (12 km jihovýchodně), fara a pošta Staré Město. V roce 1890 zde ve 23 domech žilo 132 německých obyvatel, v roce 1921 v 25 domech 95 obyvatel, z toho 87 německých, v roce 1938 102 německých obyvatel v 17 domech. První zmínka o obci je z roku 1579. Nedaleko obce, 1 kilometr západně, byl na potoce Pstruhovec mlýn Hammermühle (nazýval se rovněž Ruppmmühle) a pila. Protože se nacházel za hraničním drátěným zátarasem (železná opona), byl koncem 80. let 20. století zbořen. V obci bývala kaple svaté Anny. Od roku 1869 do roku 1910 se obec nazývala Dietreichs a byla osadou obce Kain (Kuní), od roku 1921 měla již jen české jméno Dětršíš a byla osadou obce Kuní. Východním směrem byly nad obcí dva rybníky, z nichž horní pod lesem měl od 50. let 20. století prokopenou hráz a byl zarostlý náletem dřevin. Oba rybníky byly koncem 20. století obnoveny panem Edwinem Redlem z Rakouska a mezi nimi nechal postavit pan Redl rybník nový. Přímo v obci je malý rybník, u kterého se zachovala kamenná boží muka.

Leštnice (Lexnitz, Léštnice - zaniklá)

Ves na Moravě. V roce 1900 zde žilo ve 12 domech 44 obyvatel (katastr obce měl rozlohu 130 hektarů), v roce 1921 ve 12 domech 50 obyvatel, z toho 38 německých. První zmínka o obci je z roku 1399. Leštnice ležela přímo na hranici s Rakouskem. Do současné doby se zachovaly ovocné stromy, které na jaře kvetou. Na jedné z bývalých zahrad je studánka. Bývala tady nejstarší dřevěná kaple na Moravě.

Další zajímavosti

Staré Město pod Landštejnem (Altstadt, Altstadt bei Neubustriz, Staré Město u Nové Bystřice)

Znak Starého Města.

Městečko při moravsko-rakouských hranicích, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice. V roce 1890 zde ve 160 domech žilo 38 českých a 788 německých obyvatel, v roce 1915 740 obyvatel, z toho 667 německých a 73 českých, v roce 1921 ve 154 domech 613 obyvatel, z toho 114 českých a 499 německých, v roce 1938 531 obyvatel ve 155 domech. Katastr obce zaujímal v roce 1938 rozlohu 1157 hektarů. První písemná zmínka o obci je z roku 1495, obec však existovala již ve 12. století. Od roku 1912 byl starostou Johan Kargl. Ve Starém Městě byla cihelna Leopold Reichsfreiherr von Sternbach'sche Ziegelei in Altstadt Leopold Baron Sternbach (Cihelna Leopolda říšského svobodného pána ze Sternbachu, Leopolda barona Sternbacha). V roce 1915 působil v obci lékař MUDr. Jakob Ekstein. V obci je starobylý farní kostel Nanebevzetí P. Marie v gotickém slohu, s mnohými náhroby Krajiřů z Krajku, Magdaleny Moorové z Lichteneka, s kruchtou s letopočtem 1514 (v roce 1915 tady jako farář působil A. Stasta). Od kostela odděleně stojí věž ze 12. století. Jako hajný zde byl v roce 1915 Anton Volkmann. Dále tady byla 3třídní obecná škola (v roce 1915 tady vyučoval Franz Drdla, Thomas Lendl, J. Karger a Marie Kargl) a 1třídní soukromá židovská škola, pošta, telegraf, četnická stanice, lihovar, mlýn s pilou, továrna na zpracování vlny (valcha), v obci se provozovalo tkalcovství a 1 kilometr jižně od obce je zámek s poplužním dvorem Ebergersch Hof (Dobrohoř, Ebergař) a hájovna. Od Dobrohoře počínajíc vystupuje do výše 680 m nad mořem Höhenstein (Vysoký Kámen), starodávný mezník Čech, Moravy a Rakouska. Je tady historický hraniční trojmezní kámen. Nad Dobrohoští je prameniště Sarnava se studnou, která zásobovala dvůr vodou. Erb města: štít pokosem rozdělený, dolní pole černé, horní červené, v něm větévka s třemi lístky a dvěma kořítky stříbrné barvy.

Skalka (Gebharz, Kebharec)

Ulicová ves v Čechách 9 kilometrů východojihovýchodně od Nové Bystřice, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice, fara Klášter, pošta a telegraf Staré Město, železniční stanice Terezín (Theresienthal). V roce 1890 zde ve 43 domech žilo 271 německých obyvatel, v roce 1915 217 německých obyvatel, v roce 1921 v 45 domech 192 obyvatel, z toho 11 českých a 181 německých, v roce 1938 ve 42 domech 177 německých obyvatel. Katastrální výměra obce činila 375 hektarů. Od roku 1912 byl starostou Sylvester Schub. Je tady kaple Nanebevzetí Panny Marie (sv. Kateřiny?). Žili zde zemědělci, tkalci lnu a lesní dělníci. V obci byla škola, ve které v roce 1915 učili Johann Harbich a Aloisie Zwitteringer. Nedaleko stávala skupinka chalup Olinghäusern a nedaleko nich je v lese kámen s názvem Reiterstein. V současné době je v obci Skalka asi deset domů převážně pro rekreační účely. Kaplička a návesní rybník jsou opraveny. Severozápadně od Skalky asi jeden kilometr daleko je rybník Olinka (Olientich) a jižně asi 1,5 kilometru daleko poblíž Filipova je Skalský rybník, který je přírodní rezervací. Oba tyto rybníky mají celoročně velice čistou vodu.

Pomezí (Markl, Markel)

Ulicová ves v Čechách, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice, fara a pošta Staré Město, železniční stanice Terezín (Theresienthal). V roce 1890 zde žilo ve 22 domech 181 německých obyvatel, v roce 1915 169 německých obyvatel, v roce 1921 ve 22 domech 105 obyvatel, z toho 103 německých, v roce 1938 151 obyvatel ve 32 domech. Obec zaujímal v roce 1938 katastrální rozlohu 1105 hektarů. Býval tady mlýn (Hahnmühle) a pila, oboje ve vlastnictví Leopolda barona Sternbacha. Ves

založena ve 13. století (první písemná zmínka o ní je z roku 1232) na podhradí hradu Landštejna. Záhy při ní vznikl kostel, z něhož zbylo nyní jen presbyterium. Vlastní kostel byl přestavěn na obytný dům. Začátkem 21. století majitel dům zboural a začal rekonstruovat kostel do původní podoby, ale stavba se zřejmě z finančních důvodů zastavila a kostel je rozestavěný. V tomto místě stával ve středověku hrad Markl, který byl jakousi protiváhou naproti přes údolí stojícímu Landštejnu. Údolím mezi oběma hrady vedla zemská hranice mezi Čechami a Rakouskem a vedla tudy stará obchodní stezka, kterou oba pomezí hrady chránily. V obci je kaple sv. Baptisty. V devadesátých letech 20. století zde proběhl rozsáhlý archeologický průzkum, o kterém je na Obecním úřadu Staré Město pod Landštejnem k dispozici obsáhlá dokumentace. Existuje domněnka, že v místě dnešní vsi Pomezí bylo ještě před tím, než byl postaven hrad Markl, staré slovanské hradiště. Obrys území obce tomu napovídá, neboť Pomezí je na jakési vyvýšené plošině, která je poměrně ostře ohraničena poměrně vysokou mezí.

Landštejn (Landstein, Landštýn, Landstein)

Osada v Čechách u Vitiněvsí, hejtmánství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice, fara a pošta Staré Město. V roce 1890 zde ve 12 domech žilo 13 českých a 75 německých obyvatel, v roce 1915 60 obyvatel, z toho 47 německých a 13 českých, v roce 1921 9 domů a 58 obyvatel, z toho 13 českých a 42 německých, v roce 1938 104 obyvatel ve 13 domech. Byla tady 2třídní škola, v roce 1915 zde vyučoval Franz Hantsch, Franz Kithier a Marie Kargl, později jednotřídní škola. Alodní panství o výměře 2649,6 hektarů se zámkem, pivovarem, lihovarem, cihelnou a pilou náleželo svobodnému pánovi ze Sternbachu. Zříceniny bývalého hradu Landštejn, původního sídla významného českého rodu pánů z Landštejna, leží v malebné poloze na rozhraní Čech a Rakouska. Skládal se z horního hradu a dolní ohrady, měl několik gotických bran, pětihranné nádvoří, velkou věž na jihovýchodní straně, na severní straně čtyřhranné věžovité stavení 23 m vysoké, kapli sv. Jiřího. Byl dobře opevněn okrouhlými baštami, hradbami a parkány. U silnice z Landštejna do Starého Města je na skále Lurdská kaple. První zmínka o hradu je z roku 1232, roku 1259 patřil Oldřichovi z Landštejna. Od něj koupil hrad Sezima z Třeboně, jenž opevnil hrad tak mocně, že patřil po té k nejtvrdějším hradům v Čechách vůbec. Po něm vyskytují se jako držitelé synové Ojře Lomnického, a sice z těchto Vítek z Landštejna připomíná se po prvé roku 1300, po něm syn jeho Vilém až do roku 1356; ze šesti synů Viléma zdědil později hrad Litolt. Po něm se hrad neznámým způsobem do držení krále Václava IV., který jej zvláštním listem roku 1381 sepsaným postoupil štyrskému pánovi Kunrátovi z Krajku s podmínkou, že králové čeští mají prvé právo k zpátečnímu zá kupu. Po Kunrátovi zdědil Landštejn jeho syn Lipolt Krajíř z Krajku a po něm (den úmrtí není znám) Lipoltův syn Wolfgang I., držící se stranou pod obojí. Ten roku 1487, jsa již velmi stár, dělil svoje statky mezi svoje syny, z nichž Jiří II. a Kunrát III. dostali hrad Landštejn, avšak brzy se o něj svářili, tak že konečně o společné dědictví se rozdělili, tak že Jiří sám podržel Landštejn, po jehož smrti roku 1492 zdědili celé panství synové Wolfgang II. a Zdeněk, již opět se rozdělili, tak že hrad držel samostatně Zdeněk a po tom (†kolem roku 1540) jeho syn Zdeněk II. Tento zastavil celé panství i s hradem roku 1542 na 3 léta svému poručíkovi Volfovi staršímu z Krajku, po uplynutí nájmu spravoval hrad sám až do roku 1577, kdy zemřel. Statku a správy ujala se vdova Zdeňkova, jež jménem sirotků prodala Landštejn i s celým zbožím roku 1579 Štěpánovi, svobodnému pánu z Einciku, nejvyššímu dědičnému komorníkovi v Rakousích, za 9750 kop grošů českých, čímž Landštejn vyšel navždy z držení rodu Krajířského. Avšak v rukou tohoto rodu nezdržel se rovněž hrad na dlouho, neboť již roku 1599 (10. března) prodán hrad i s četným zbožím jiným měšťěninu jihlavskému Davidovi Nejmarovi z Vinterberka. Když tento brzy po zápisu zemřel, jmenována vdova jeho Barbora z Kynygšteina poručnicí nad nedospělými sirotky, a to až do roku 1615, kdy dospěl syn Gotfryd Nejmar, jenž toho roku v panství otcovské se uvázal. Na počátku bouří stavovských Landštejn obležen roku 1618 Rakušany, avšak marně; teprve po druhém obležení roku 1619 vzdal se hrad a po té odevzdán bývalému císaři hejtmánovi Krystyanovi Hybnerovi k užívání. Roku 1622 zastaven Landštejn za 10.000 zlatých Jakubcovi Keclovi z Rottendorfu, hradeckému hejtmánu, a konečně mu roku 1623 doprodán za 21.618 kop míšeňských. Smlouva tato však císařem zrušena a Landštejn toho roku prodán se vším příslušenstvím Maxmilianovi Morovi z Lichteneka a Sedmikostela a Ferdinandovi, bratru jeho, za 24.000 zlatých. Maxmilianem, jenž později sám hradu se ujal, prodán tento 20. června roku 1639 Jakubovi Khuenovi z Belasy, císařskému komorníkovi, za 50.000 zlatých rýnských. Ten ponechal toto panství synu svému Matějovi. Roku 1668 prodán znovu hrad se vším příslušenstvím Humprechtovi Janovi, říšskému hraběti z Chudenic. Tento zemřel roku 1682 a panství se ujal pozůstalý mladší syn Tomáš Zacheus, jenž držel jej 3 léta dále jej roku 1685 prodal za 54.000 zlatých rýnských říšskému hraběti Ferdinandovi Arnoštovi z Herberšteina, po jehož smrti roku 1691 jej zdědil syn jeho Maxmilian Jindřich. Ježto však tento již roku 1700 zemřel a nezanechal dědicův, nastoupil ve správu celého panství mladší jeho bratr Václav Ebrhart. Po smrti tohoto (1729) ujal se hradu starší syn jeho Leopold Karel a po něm roku 1734 syn jeho Karel Josef. Ježto tento i jeho bratr František Antonín zemřeli bez dědiců, přešel Landštejn v držení Josefa Jana Nepomuka, druhého syna hraběte Ferdinanda Leopolda

z Herberšteina, za něhož hrad velice sešel. Roku 1771 uhodil do hradu hrom, jenž zapálil hradní budovy, tak že Landštejn velice zpustošen. Ježto nehodil se k obývání, opustilo jej úřednictvo a vylámaním oken, dveří, podlah a krytu zpustošení dovršeno, tak že od konce XVIII. století propadl Landštejn úplné zkáze.

Vitiněves, (Vitíněves, Wittingau)

Ulicová ves v Čechách, hejtmanství Jindřichův Hradec, okres Nová Bystřice, fara a pošta Staré Město. V roce 1900 zde žilo ve 27 domech 200 německých obyvatel, v roce 1915 404 obyvatel (391 německých a 13 českých), z toho Landštejn 60 obyvatel, z toho 47 německých a 13 českých, Pomezí (Markel) 169 německých obyvatel, Vitiněves 175 německých obyvatel, roce 1921 v 59 domech 323 obyvatel, z toho 17 českých a 286 německých, v roce 1938 99 obyvatel ve 26 domech, rozloha katastru obce v roce 1938 činila 379 hektarů. Od roku 1913 dělal starostu Anton Hahn, domkař z Pomezí. V roce 1915 zde dělal hajného Franz Černošous. V obci je kaple sv. Václava, která dnes slouží jako rekreační chalupa. Kaple byla vysvěcena v roce 1829 a v roce 1882 dostala zvon. Nad obcí směrem na východ býval ovčín, na křižovatce cesty na Landštejn dnes již neexistující zájezdní hostinec s obchodem. Jihovýchodně asi půl kilometru od vsi byl na potoce Pstruhovci Zámecký mlýn. V těchto místech je dnes Landštejnská vodárenská nádrž.

Maříž (Maires)

Ulicová ves na Moravě. V roce 1880 zde žilo v 68 domech 340 obyvatel (23 českých a 317 německých), v roce 1900 307 obyvatel (26 českých, 281 německých) v 69 domech, v roce 1921 v 65 domech 267 obyvatel, z toho 44 českých, 201 německých a 22 jiné národnosti, v roce 1930 216 obyvatel (9 českých, 194 německých a 13 jiné národnosti) v 64 domech, katastr obce měl v roce 1930 rozlohu 389 hektarů a v roce 1950 v obci žilo ve 48 domech 189 českých obyvatel. V roce 1900 bylo v obci 296 katolíků, 7 evangelíků a 4 obyvatelé byli židovského vyznání. V roce 1930 zde bylo 213 katolíků a 3 evangelíci. První písemná zmínka o obci Maříž je z roku 1372 (jednalo se o královský majetek a stávala tady tvrz). V obci je kaple a bývala tady německá obecná škola. Na východním okraji stával zámeček z roku 1717, z kterého se do dnešní doby zachovala nepatrná část obvodové zdi západního křídla s klenutým sklepením. Kolem se rozprostíral rozsáhlý park, jehož součástí bylo několik rybníků. Koncem 19. století zanikla místní palírna. V roce 1900 měla obec 373 hektarů hospodářské půdy, z toho 228 hektarů polí, 91 hektarů luk, 8 hektarů pastvin a 4 hektary zahrad. Do roku 1907 zde byl v provozu mlýn s pilou a po roce 1907 zanikla škrobárna. V obci byl velkostatek (v roce 1900 měl 230 hektarů), na kterém se od roku 1848 do roku 1923 vystřídalo devět majitelů, posledním byl J. Miesler. V roce 1900 bylo v obci celkem 194 kusů skotu, 11 koní, 48 kusů bravy a 9 ovcí. Obec byla po vzniku hraničního pásma po roce 1945 postupně zcela obehnaná drátěným zátarasem, byla zde stavební uzávěra a obydleny byly asi čtyři domy. Z ostatních objektů se postupně staly ruiny. Po odchodu posledních obyvatel měla být Maříž zcela zbořena. Po roce 1989 se sem postupně vracel život a všechny ruiny se za patnáct let od roku 1989 opět proměnily v domy, které slouží převážně k rekreaci. V současné době je zde asi 20 domů. Asi jeden a půl kilometru východním směrem se nacházel u lesa lovecký zámeček Baron Offermann'sches Jagdschloss (později přebudovaný na penzion Brünner Ferienheim), který v byl důsledkem vytvoření hraničního pásma zcela zbořen. Na cestě do Slavonic stávala kaplička U třech lip, kde údajně bylo morové pohřebiště z roku 1619. Nad obcí směrem k trojmezí bývaly tři na sebe navazující rybníky, ze kterých se do současné doby zachovaly prokopené hráze a jednoho z nich je studánka s kamenným portálem, na kterém je letopočet 1741.

Poznámky

V roce 1938 žilo na Staroměstsku celkem 2 648 obyvatel, a to v těchto obcích: Dětříš, Dobrotín, Filipov, Košlák, Košťálov, Kuní, Landštejn, Návary, Pernárec, Podlesí, Pomezí, Rajchěřov, Romava, Staré Hutě, Staré Město pod Landštejnem, Veclov, Vitiněves. Z těchto obcí dnes již neexistují tyto: Dětříš, Košlák, Košťálov, Kuní, Pernárec, Rajchěřov, Romava a Staré Hutě. V současné době žije ve Starém Městě pod Landštejnem a dále v obcích a místních částech Dobrotín, Filipov, Landštejn, Návary, Podlesí, Pomezí, Veclov a Vitiněves 545 stálých obyvatel.

Oblast Slavonicka a Staroměstska se nacházela na území označovaném okolními německy hovořícími státy jako Německá jižní Morava (Deutschesüd mähren) a po záboru této oblasti v roce 1938 byla začleněna do Dolnorakouské župy.

Zdroje:

1. internetové stránky www.zanikleobce.cz
2. Alois Chytil: Místopis Čech, Moravy, Slezka a Podkarpatské Rusi, 1929
3. Alios Chytil: Chytilův úplný adresář království Českého, 1915
4. německy psaná brožura o obcích v Sudetech a jednotlivých župách, ?
5. Jiří Novák: Soupis památek historických a uměleckých okresu Jindřichohradeckého, 1901
6. Josef Tiray: Vlastivěda moravská, Slavonický okres, 1926
7. Zapomenutý všední den, 2001
8. staré pohlednice a fotografie ze sbírky Mariána Khandla, Staré Město pod Landštejnem
9. novodobé fotografie od Mariána Khandla a Bohuslava Přívětivého

Poděkování Mariánovi Khandlovi a Slávkovi Přívětivému za přípravu obrazové části této prezentace.